

א

גדר החיוב להוליד בנים גם אחר שקיים מצוות פו"ר והנפקא מינה למעשה

הרמב"ם חידש טעם שאינו בגמרא

א. כתב הרמב"ם¹: "אף על פי שקיים אדם מצות פרי' ורבי' הרי הוא מצווה מדברי סופרים שלא יבטל מלפרות ולרבות כל זמן שיש בו כח, שכל המוסיף נפש אחת בישראל² כאילו בנה עולם".

והקשו על זה³, דהרי בגמ'⁴ מפורש שמקורו וטעמו של דין זה הוא מהכתוב⁵ "בבוקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ירך וגו'", וז"ל הגמרא: "ר' יהושע אומר נשא אדם אשה בילדותו ישא אשה בזקנותו, היו לו בנים בילדותו יהיו לו בנים בזקנותו, שנאמר בבוקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ירך, כי אינך יודע אי זה יכשר הזה או זה ואם שניהם כאחד טובים". וכן העתיק ופסק הרי"ף⁶, והביא כתוב זה. ואמאי השמיט הרמב"ם טעם הגמ' וכתב טעם חדש מדילי' ("שכל המוסיף כו'")?⁷

החיוב הוא מדאורייתא או מדברי סופרים

ב. והנה יש מפרשים⁸, שמהכתוב יש לדייק שני טעמים: (א) לפי רישא

1. הל' אישות פט"ו הט"ז.

2. י"ג "מישראל" (וע"ד ל' הרמב"ם שבהערה 21. ועוד) - ראה ילקוט שינויי נוסחאות ברמב"ם הוצאת פרענקל.

3. ראה הגהות הרמ"ך לרמב"ם שם. מעשה רוקח שם.

4. יבמות סב, ב.

5. קהלת יא, ו.

6. יבמות שם.

7. ומובן שאין לבאר שהוא ע"ד שמצינו בכללי הרמב"ם (ראה יד מלאכי כללי הרמב"ם אות ד) שדרכו לכתוב דבר היותר מתקבל, ובפרט בענינינו שגם בגמ' נלמד מכתוב שהודגש בו טעם, ולכן כ' הרמב"ם מדילי' טעם פשוט יותר - כי טעם הרמב"ם "שכל המוסיף נפש אחת בישראל כאילו בנה עולם" לכאורה אינו טעם (מספיק) כלל בהלכה לחייבו במצוה (מד"ס), משא"כ בגמ' שלמדין מכתוב שנאמר בסגנון של הוראה וציווי. העמק שאלה לשאלות שאילתא קסה אות ג. וראה בארוכה שדי חמד כללים מערכת

וא"ו כלל יד.

דקרא "כי אינך יודע אי זה יכשר גו", הרי זה מטעם ספיקא (כפי' רש"י על הכתוב⁹) "אם .. בנים שבילדותך יתקיימו לך או שמא לא יתקיימו אלא שבזקנותך". (ב) לפי סיפא דקרא "ואם שניהם כאחד טובים" אין זה מטעם ספיקא וחשש, אלא כל אימת שיכול להוסיף בהולדת בנים הרי הוא מצווה על זה.

והיינו, דלטעם הא' עיקר החיוב הוא משום חשש ביטול מצות פו"ר, ואם כן יש לומר דנחשב כספיקא דאורייתא דשמא יבטל ממצות פו"ר¹⁰; אבל לפי הטעם השני שבכתוב "ואם שניהם כאחד טובים", אין כאן משום חשש ביטול מצות פו"ר וספיקא דאורייתא, אלא הנהגה טובה ומצוה מדברי סופרים, שיהיו לו עוד בנים.

וזהו שכתב הרמב"ם "שכל המוסיף נפש אחת בישראל כאילו בנה עולם", שכוונתו להטעם "ואם שניהם כאחד טובים", כי לדעת הרמב"ם עיקר הטעם הוא מסיפא דקרא, וחיובו אינו מטעם חשש ביטול מצות פו"ר דאורייתא, אלא הוי מצוה מדברי סופרים, וכנ"ל.

אמנם לכאורה ביאור זה דחוק הוא מכמה טעמים:

(א) דוחק לחלק הפסוק לשני טעמים, כי מפשטות הכתוב משמע דהוי כולא טעמא חדא, וסיפא דקרא הוא המשך הספק דרישא: "אינך יודע אי זה מהם יכשר הזה או זה ואם (או) שניהם כאחד טובים"¹¹.

9. קהלת שם. ועד"ז ברש"י יבמות שם ד"ה אי זה יכשר: איזה זרע יהא הגון וירא שמים ומתקיים. וברשב"ם ב"ב צא, א ד"ה כדרבה: לפי שהי' ירא שמא ימותו בניו כו'. ע"ש. ובקה"ר עה"פ בדברי ר"נ: אינך יודע איזה בנים מתקיימין לך אם של נערותך אם של זקנותך אם שניהם כאחד טובים. ובאבות דר"נ פ"ג, ו "אם שניהם יתקיימו בידך".
10. בהגהות הרמ"ך שם בהמשך לדברי הגמ' כי לא תדע הזה יכשר: דחייש למיתת הראשונים ונמצא שלא קיים המצוה.

11. להעיר שבקה"ר שם במאמר ר"י אינו מביא סיום הכתוב "אם שניהם כאחד טובים". ולאידך באבות דר"נ הובא זה בלשון ר"י "כי אינך יודע אם שניהם יתקיימו בידך אם שניהם כאחד טובים שנאמר בבוקר זרע את זרעך" (וראה ב' הנוסחאות באבות דר"נ). ובב"ר פס"א, ג במאמר ר"י לענין נתינה לעני נקט הטעם שבכתוב לא בתור רא' מהכתוב אלא כחלק מלשונו, ולא הביא בכלל רישא דקרא. וראה זח"א קפת, א. זהר חדש רות

(פט. רע"ג).

(ב) את"ל שהטעם הא' שבכתוב ("אינך יודע אי זה מהם יכשר") הוי חששא דביטול מ"ע דאורייתא (שמא ימותו בניו הראשונים), אינו מוכן:

(א) לפי זה יוצא, שכל אימת שאשתו של אדם (גם אם ילדה לו בן ובת) אינה עוד בת בנים יש עליו חיוב לישא אשה (בת בנים) על אשתו¹² (או לגרשה ולישא אחרת)¹³ מחשש שמא ימותו - והרי לא מצינו שבני ישראל יחמירו בזה¹⁴ כדי לצאת דעת ר"י (ובפרט שמפורש בגמ'¹⁵ "הלכה כרבי יהושע"¹⁶).

(ב) ומאידך גיסא, אם הוי ספיקא בלבד - חל חיוב זה ד"לערב אל תנח ידך" דוקא כאשר יש לו רק בן ובת (או שני זכרים לדעת ב"ש), כי אז י"ל דאף על פי שקיים מצות פו"ר, מכל מקום חיישינן למיתת אחד מהם ושוב אין בידו מצות פו"ר; אבל כאשר יש לו כמה בנים ובנות אז אין טעם שיחול עליו חיוב זה¹⁷, שהרי למיתה דבי תרי לא חיישינן¹⁸ - ומסתימת לשון ר"י "היו לו בנים בילדותו" משמע בפשטות שהמדובר הוא לאו דוקא בשני בנים (בן ובת), כי אם גם כאשר היו לו כו"כ בנים.

ומלבד זאת - אין פירוש זה מספיק ליישב דברי הרמב"ם, שהרי על כל פנים הו"ל להרמב"ם להביא רישא דקרא - שנאמר "בבוקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך" (בלי המשך הטעם ד"אינך יודע גו'") - שבו נאמר עצם החיוב (וכמו שמצינו ברי"ף¹⁹ שהביא רק רישא דקרא הנ"ל, והרי גם הוא

12. ובזה אין מקום לכאורה לחשש דהכנסת צרה לביתו - "לעשות את זו צרה לזו" (ל' רש"י אחרי יח, יח), כיון שהוי ספק בקיום מ"ע דאורייתא, משא"כ להטעם השני הנ"ל שאין מקום לזה. כפשוט.

13. ראה בעל המאור יבמות שם. רא"ש שם פ"ח ס"ט. דרישה לטור אה"ע ס"א סק"ט.

14. ראה מקור חסד לספר חסידים סי' שעו שמביא ראיות מכ"מ שגם לפני חדר"ג לא הי' מנהג בניי (ובפרט גדולי ישראל) לישא שתי נשים.

15. יבמות שם.

16. וכ"ה ברי"ף שם. וראה בעל המאור ורא"ש שם (ומעשה רוקח שבהערה 30). וראה שו"ע אה"ע שם ס"ח ובנ"כ.

17. והא דבועז שהי' ירא שמא ימותו בניו (שהיו יותר משנים) - רשב"ם ב"ב שם - וכולם מתו בחייו - אין מזה הכרח שהוא חיוב (ראה בהנסמן בהערה שלאח"ז).

18. יבמות כו, ב ותוס' שם. תוד"ה וחכ"א - ריש יומא. וראה שדי חמד שם. ולהעיר מערוך לנר ליבמות סא, ב ד"ה דלאו בת בנים.

19. וכן בסמ"ג מ"ע מט.

ס"ל "והא מילתא דרבנן היא" כדעת הרמב"ם ש"הוא מצווה מדברי סופרים".

בהלכות דעות כתב הרמב"ם טעם אחר

ג. והנה בטעם שכתב הרמב"ם "שכל המוסיף נפש אחת בישראל כאילו בנה עולם" צריך ביאור לכאורה, לשונו "שכל המוסיף" ולא בלשון הרגיל - "כל המוליד"; ולאידך, אם תפס לשון "מוסיף", הו"ל לסיים "כאילו הוסיף עולם" בהתאם לתחלת הלשון "כל המוסיף נפש אחת" (ועל דרך מאמר רז"ל במס' סנהדרין²⁰ "כל המקיים נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאילו קיים עולם מלא"²¹), ולמה ממשיך "כאילו בנה כו"??

גם צריך להבין: ברמב"ם הל' דעות²² כתב בנוגע להכוונה בהולדת בנים "וישים על לבו שיהי' לו בן אולי יהי' חכם וגדול בישראל". ולכאורה הרי זו הסברה פשוטה ב"כאילו בנה עולם", ומדוע לא הביאה הרמב"ם כאן כטעם על זה שלא יבטל מלפרות ולרבות, כי אולי יהי' הבן הנולד חכם וגדול בישראל, ואז הרי זה לא רק "כאילו בנה עולם" אלא שזהו בנין עולם ממש?

"לערב אל תנח ירך" הוא המשך קיום פו"ר או חיוב נפרד - והנפק"מ להלכה

ד. ויובן זה בהקדם הצריך עיון, ובפרט אם נאמר (כדמוכחא מילתא)²³ שדין זה ברמב"ם מקורו בדברי ר"י - ד"היו לו בנים בילדותו יהיו לו בנים בזקנותו"; מדוע שינה הרמב"ם מלשון ר' יהושע ("היו לו בנים כו") וכותב לשון אחר²⁴?

וי"ל הביאור בזה בפשטות: בדין נשא אשה בילדותו ישא אשה בזקנותו היו לו בנים בילדותו יהיו לו בנים בזקנותו - אפ"ל שני אופנים:

20. לז, א - במשנה. והביאו הרמב"ם בהל' סנהדרין פי"ב ה"ג. וראה גם רמב"ם שבהערה הבאה.

21. וברמב"ם הל' רוצח כו' ספ"א "וכל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים כל העולם כולו".

עמוד התנ"ך

22. ספ"ג.

23. כמ"ש במגיד משנה כאן ושם ה"ז.

24. ראה יד מלאכי כללי הרמב"ם אות ה - שהרמב"ם מעתיק לשון הגמ'.

(א) הוא (המשך מ)עצם חיוב העיקרי דמצות פו"ר, שגם לאחר שקיים מצוה זו בילדותו, יש עליו חיוב מד"ס להמשיך ("לא ליבטל") במצות פו"ר גם בזקנותו. ולפי זה - הכתוב בקהלת הוי"ט²⁵ גילוי מילתא וביאור במצות פו"ר שמן התורה. או:

(ב) הוא חיוב ודין בפני עצמו, שאף שקיים מצות פו"ר ע"י הבנים שהיו לו בילדותו, ה"ה מצווה בדברי קבלה²⁵ "בבוקר זרע את זרעך גו'" להוליד בנים גם בזקנותו [וכן משמע לכאורה מהמשך דברי ר' יהושע, שאינו מסתפק בציווי הולדת בנים ("היו לו בנים בילדותו כו'"), אלא²⁶ מתחיל כענין חדש - "נשא אשה .. היו לו בנים .."].

ויש לומר שזהו יסוד החילוק בין שתי הגירסאות שישנן בגמ' שם, בקשר לדברי המשנה²⁷ "לא יבטל אדם מפרי' ורבי' אלא א"כ יש לו בנים": לרוב הספרים גרסין בגמ' "מתניתין דלאו כר' יהושע", אמנם הרי"ף (ועוד) לא הביא תיבות אלו²⁸.

והנה להגירסא "מתניתין [דקתני אלא אם כן כו' הא אם יש לו יבטל]²⁹ דלאו כר' יהושע", נקטינן כאופן הא' הנ"ל, שדברי ר' יהושע הם מטעם (המשך) קיום מצות פו"ר, ובע"כ פליג אמתניתין שדייקנן מינה דאם יש לו בנים נתקיימה מצות פו"ר במילואה ויכול ליבטל כו'.

אבל להגירסא דליתא תיבות אלו בגמ' י"ל, שמאמר ר' יהושע אינו בסתירה להמשנה (דמשמע הא אם יש לו בנים יכול ליבטל מפו"ר), כי הדין דר"י הוא דין וחיוב בפ"ע מדברי קבלה³⁰ - ובזה לא איירי במתניתין.

25. להעיר מהשינויים במדרשים הנ"ל הערות 9, 11: בקה"ר מביא רק ל' הכתוב (ע"ד ל' הגמרא); באבות דר"נ "אלא שא אשה והוליד בנים ובנות והרבה פרי' ורבי' בעולם"; בב"ר שם בסופו "ר' דוסתאי בשם רבי שמואל בר נחמן אם היו לך בנים בנערותך קח לך אשה בזקנותך והעמד בנים וממי אתה למד מאברהם כו'", ומשמע שהוא לימוד בפני עצמו, ואינו מטעם המשך קיום מצות פו"ר. וראה בארוכה יפ"ת (השלם) ונזר הקדש (השלם) לב"ר שם.

26. ראה עיון יעקב (לע"י) וערוך לנר יבמות שם. ועוד.

27. שם סא, ב.

28. ראה בעל המאור, מלחמות יבמות שם. רא"ש שם ס"ט (ועוד).

29. פרש"י יבמות שם (סב, ב).

30. וראה לחם משנה לרמב"ם שם ה"ז. מעשה רוקח שם. ועוד.

ועל פי זה יש לומר שלכן משנה הרמב"ם מלשון ר"י "היו לו בנים בילדותו יהיו לו בנים בזקנותו" וכותב "אף על פי שקיים אדם מצות פרי' ורבי' הרי הוא מצווה מדברי סופרים שלא יבטל מלפרות ולרבות כל זמן שיש בו כח" - להשמיענו דבר זה גופא³¹ - שציווי הכתוב (בדברי קבלה) דגם בעת זקנותו יהיו לו בנים ("לערב אל תנח ידך"), אינו ענין וחיוב בפ"ע, אלא הוא מצד לתא דמצות פו"ר³², שיש חיוב תמידי (מד"ס) שלא יבטל מפו"ר (מקיום מצות פו"ר שמדאורייתא³³) כל זמן שיש בו כח.

ויש לומר שהנפק"מ להלכה בין ב' אופנים אלו, היא בהדין דמוכרים ס"ת בשביל בנים (לישא אשה בת בנים)³⁴ - אם ישנו גם כשכבר קיים מצות פו"ר (כשתי הדיעות בשו"ע בזה³⁵): לפי השיטה שהוא דין בפ"ע, הרי כיון שכבר קיים מצות פו"ר בשלימותה, שוב אינו מוכר ס"ת בשביל לישא אשה בת בנים; אבל אם הוא חיוב תמידי מצד לתא דמצות פו"ר, מסתבר שיש

31. ראה ב"ש אה"ע ריש ס"א שהקשה בדברי הרמב"ם (הל' אישות רפט"ו) דמהני מחילה אם כבר קיים מצות פו"ר, מנ"ל להרמב"ם חילוק זה דמהני מחילה שלה אחר קיום פו"ר דמ"מ חייב לקיים לערב אל תנח ידך (אף שהוא מדרבנן). וע"פ הנ"ל בדעת הרמב"ם לכאורה יוקשה ביותר, דעדיין מצווה הוא מד"ס שלא לבטל מלפרות ולרבות - אבל ראה נימוקי הגרי"ב לרמב"ם הל' אישות שם, דדברי הרמב"ם הם רק בנוגע לחיוב מדאורייתא, אבל מדרבנן ודאי לא מהני מחילה, מפני הציווי ד"לערב אל תנח ידך", וכהא דתירץ המגיד משנה לרמב"ם שם ה"ז. וראה אוצר הפוסקים לשו"ע אה"ע שם סק"ג. וש"נ.

32. להעיר מפרש"י ביצה לז, רע"א (נסמן בצפע"נ לרמב"ם כאן) דכאשר כבר קיים מצות פו"ר (לב"ה או לב"ש) "תו לא מיפקד כולי האי כו' ומיהא קצת מצוה איכא כדאמר בבוקר כו'" (וראה פרש"י שם לו, סע"ב: ולא . . . הא מצוה קא עביד - שנושא אשה לפרות ולרבות). ואולי זוהי כוונת הצפע"נ בציונו, דמגמ' ופרש"י זה משמע דהיינו (קצת) מצות פו"ר. וראה שו"ת פרי יצחק (להר"י בלאזער דפעטערבורג) סמ"א.

33. ואולי י"ל דלהרמב"ם, אף שהחיוב הוא מדברי סופרים, יש בזה קיום מצות פו"ר מה"ת (ע"ד כשנוסף על התפלות שמתפלל, יהיב פרוטה לעני (ב"ב י, א) אף שכבר נתן חומש, ועוד כו"כ. וראה אנציקלופדי' תלמודית כרך יב ע' תרנו, תערב). ולהעיר משיטת הרמב"ם דקרי גם לדאורייתא בשם "דברי סופרים" כשאינו מפורש בתורה (ראה סהמ"צ שורש ב' ובמפרשים שם. נ"כ הרמב"ם הל' אישות פ"א ה"ב. ועוד). וראה שדי חמד אסיפת דינים מערכת אישות ס"ב אות ז.

34. ראה יבמות סא, סע"ב ובתוס' שם. וראה הערה הבאה.

לו למכור ס"ת כדי לישא אשה בת בנים גם אם כבר קיים³⁶ מצות פו"ר מן התורה³⁷.

גדר מצות פו"ר – קיום העולם

ה. על פי זה מובן בפשטות לשון הרמב"ם "שכל המוסיף נפש אחת בישראל כאילו בנה עולם":

בלשון וטעם זה מתבאר התוכן הנ"ל - כי גדר של מצות פרי' ורבי' הוא - בנין העולם (לשבת יצרה), וכפשטות הכתובים³⁸ "פרו ורבו ומלאו את הארץ (וכבשוה גו')".

ומדייק הרמב"ם "שכל המוסיף נפש אחת בישראל כאילו בנה עולם", להדגיש שמצות פו"ר אינה מוגבלת רק לקיום חיובה, הולדת בן ובת, אלא שכל שהוא מוסיף בזה, הרי זה בכלל תוכנה (וגדרה) של מצוה זו - בנין העולם³⁹, "כאילו בנה עולם".

מה שאין כן הא דהל' דעות "יהי' לו בן אולי יהי' חכם וגדול בישראל" שייך רק לכוונתו בהולדת בנים, אבל אי"ז גדר קיום מצות פו"ר, שענינה "בנין עולם" בהולדת בנים וכנות (וגם אם הבן אינו "חכם וגדול בישראל"). (לקוטי שיחות ח"ל ע' 264)

חלק האשה במצות פו"ר

על מצות "פרו ורבו" נצטוה רק האיש, מה שאין כן האשה אינה מצווה על פריה ורביה⁴⁰.

והטעם בזה אינו מפני שאין זה חלק מתפקיד האשה עלי אדמות – על

36. וברמב"ם הל' ס"ת פ"י ה"ב סתם ולא פירט, ולאידך בהל' אישות כאן לא כתב דין זה כלל. וראה לח"מ ומעשה רוקח כאן ה"ז. ואכ"מ.

37. ראה שאלות נח שאילתא ה' בסופה (וראה העמק שאלה שם). בעל המאור ומלחמות לרי"ף יבמות שם. נ"כ השו"ע שם. וראה בארוכה שו"ת פרי יצחק שם.

38. בראשית א, כח. נח ט, א (וראה שם, ז).

39. להעיר מסהמ"צ להרמב"ם מ"ע ריב "לכוין לקיום המין" (וראה גם בהל' דעות פ"ג ה"ב). וראה חמדת ישראל ח"א קונטרס נר מצוה חלק העשין סעיף מד. ואכ"מ.

40. ת"ק במשנה יבמות שם. וכ"ה ההלכה (רמב"ם הל' אישות פט"ו ה"ב. טוש"ע אה"ע

ס"א סי"ג).

דרך מה שהתורה פטרה אותה ממצוות עשה שהזמן גרמא⁴¹ (ואחד הביאורים בזה⁴² הוא) משום שהאשה משועבדת לבעלה לעשות צרכיו ותפקידה הוא לנהל את כל עניני הבית – שהרי אדרבה ואדרבה: דוקא באשה תלויה יכולת האיש לקיים את הציווי⁴³. ויתר על כן: עיקר ענין ההולדה מתקיים בפועל על ידי האשה דוקא, והיא הנקראת עקרת הבית; אלא טעם הדבר הוא –

דהיא הנותנת: האיש זקוק לציווי על פריה ורביה, משום שלולא ציווי התורה לא היה אפשר לסמוך עליו שיעסוק בזה מצד תכונתו⁴⁴; משא"כ האשה אינה זקוקה לציווי בדבר – כי בגלל הרגשתה ששליחותה עלי אדמות היא להיות עקרת הבית ולהעמיד דורות של בני ישראל (ולהבטיח את המשך עם ישראל וקיומו), הרי היא עושה זאת מצד עצמה⁴⁵.

(לקוטי שיחות חכ"ו ע' 268 – בתרגום חופשי מאידיש)



ב

שלילת "תכנון המשפחה"

א. ישנם כאלו שעושים חשבונות: להביא ילדים לעולם הרי זו אחריות עצומה, שהרי יש לפרנסם – הן בגשמיות והן ברוחניות, לחנכם בדרך התורה

41. קדושין כט, א (במשנה). רמב"ם הל' ע"ז פ"ב ה"ג. טושו"ע או"ח סי"ז ס"ב.
42. ראה אבודרהם שער הג' ברכת המצות ומשפטיהם (ד"ה כל ישראל). כל בו ריש הל' מילה (סע"ג) בשם בעל המלמד. וראה ציונים לתורה (להר"י ענגל) כלל לט (קרוב לסופו).
43. להעיר מר"ן קידושין רפ"ב. שו"ת הר"ן סל"ב. ראה לקוטי שיחות ח"ד ע' 41 ואילך. ח"ז ע' 236. ח"כ ע' 138 ואילך. וראה גם שלחן מנחם ח"ה עמוד ה'.
44. להעיר ממחז"ל חתן חות דרגא (תורה אור קו, א. לקוטי תורה שיר השירים בתחילתו. ובכ"ח). וראה יבמות (סג, א): נחית דרגא נסיב איתתא.

א. ענין זה בא בהמשך להמבואר בשיחה לפנינו שהנשים בטבעם זריזות יותר בקיום מצוות ה' [ובהערה 64 שם מציין בשמו"ר פכ"ח, ב "למה לנשים תחילה, שהן מזדרזות במצות, ע"ש]. ולהעיר מהביאור הידוע של רבינו, תורת מנחם – התועודיות היתשנ"ב ח"א ע' 182, שגם למ"ד מצות בטלות לעת"ל אין הכוונה שהמצוות עצמן יתבטלו, אלא שהציווי להאדם יתבטל מכיון שהאדם יתאחד בתכלית עם הקב"ה ויקיים את המצוות בדרך ממילא. ועד"ז י"ל בנדו"ד, מה שהאשה (גם בזה"ז) מקיימת את רצון ה' שנעשה על ידה אף שאינה מצווה על זה בפירוש.

והמצוות. ומי יודע האם אכן בכוחו לגדל אותם כדבעי, שיגדלו ילדים בריאים, בריאים בגשמיות ובריאים ברוחניות?

ולכן מסקנתם היא, שתחילה על ההורים להיות בטוחים במצבם הגשמי והרוחני, ורק לאחר מכן יחשבו, ולאחר מכן אף יקיימו, את מצוות "פרו ורבו"!

ועל זה באה ההוראה מנח – וכדלקמן:

אף על פי שהקב"ה ציווה לנח "צא מן התיבה אתה ואשתך", "איש ואשתו - כאן¹ התיר להם כו", בכל זאת מספרת התורה, שבפועל הנה "ויצא נח ובניו ואשתו ונשי בניו"² (ולא "איש ואשתו").

וכפי שמסבירים המפרשים³ (על פי פרש"י⁴) שזהו מכיון ש"הי' נח דואג לעסוק בפרי' ורבי"⁵. והביאור: נח עשה חשבון, מה תהי' התועלת מכך שיוולדו ילדים? הרי יתכן ויחזור על עצמו שוב המצב שיחטאו "ויבואו מי המבול וישטפום"⁶ – ולפיכך הקדים הקב"ה להבטיחו "שלא לשחת העולם עוד"⁴, ורק לאחר מכן ציווהו "פרו ורבו".

ואע"פ שהקב"ה הרי ציווהו "צא מן התיבה אתה ואשתך", ואם כן כיצד יתכן שנח, שהי' "איש צדיק תמים"⁷, יעשה ח"ו בגלל חשבונות שלו - היפך מרצון השם⁸?

1. נח ח, ד ובפרש"י שם.

2. שם ח, יח.

3. גו"א שם ז, ז. וראה גם כלי יקר ח, יז.

וכבר האריכו במפרשים בתירוצים שונים (ראה חזקוני, ריב"א, רד"ק ועוד (ח, יח). אלשיך ואוה"ח (שם, יז). פענח רזא (שם ו, יח). ולהעיר מחדא"ג מהרש"א לסנהדרין קח, ב ד"ה למשפחותיהם). ואכ"מ.

4. שם ט, ט.

5. ל' רש"י שם.

6. כלי יקר הנ"ל. וראה פרש"י לעיל (בראשית ד, כד) גבי למך. ולהעיר מפרש"י בראשית (ה, לב) שהקב"ה "כבש את מעיינו (של נח) . . . שלא יהא יפת . . . ראוי לעונשין".

7. ריש פרשת נח.

8. להעיר מהפלוגתא בב"ר רפ"ה (וכפי' הס"א שברש"י שם. הובא במת"כ) אם עבר על הציווי או הוסיף על הציווי. וראה גם בב"ר פל"ד, ו: ולא קיבל עליו לצאת. – אבל ע"ד

הפשט לא הי' נח עובר (בזדון) על ציווי ה'.

שלחן מנחם - 1) אה"ע / שניאורסון, מנחם מנדל בן לוי יצחק [עמוד 26] (132136)

אמנם באמת אין זו קושיא, מכיון שנה סבר שמאמר הקב"ה "צא מן התיבה אתה ואשתך" (איש ואשתו) מהווה רק היתר⁹ - כדיוק לשון רש"י "כאן התיר להם" - אבל אין בזה ציווי¹⁰. לפיכך הוסיף הקב"ה, שהכוונה במאמר זה אינה רק היתר, כי אם ציווי, שחייב להיות "פרו ורבו".

חינוך הילדים

ב. אלא שעדיין אינו מובן: אמנם הקב"ה הבטיח שלא יביא עוד מבול לעולם, אבל השיקול העיקרי של נח בודאי הי' מצבם הרוחני של בניו. אם כן, הרי אם ישנו חשש "פן יוסיפו לחטוא"¹¹ - הרי שכלל אין מספיק שלא יענישום - בשעה שנשארים הם באותו המצב (הרוחני) כדור המבול!

מכאן נמצינו למדים הוראה ברורה, ש"בהדי כבשי דרחמנא למה לך"¹²! יהודי צריך לעשות את כל התלוי בו¹³ - לקיים מצות פרו ורבו, ולאחר מכן לחנך את בניו ובנותיו על פי הוראות התורה - ולא להמנע מלקיים את ציווי השם מצד חשבונות פרטיים.

חז"ל מספרים¹⁴ בנוגע לחזקיהו המלך, שראה ברוח הקודש שממנו יצאו "בנין דלא מעלו" ולפיכך לא עסק בפרי' ורבי', והקב"ה הענישו ר"ל, וזאת מכיון ש"בהדי כבשי דרחמנא למה לך, מאי דמפקדת איבעי לך למיעבד"!

רואים מכאן, שאפילו כאשר יודעים בבירור מה שיהי' וכו' בכל זאת אסור להמנע מלקיים את ציווי ה'¹⁵; על אחת כמה וכמה כאשר הדבר אינו יותר מאשר חשש מצד חשבון אישי שלו.

9. ראה אוה"ח שם ט, ז.

10. והתנהג בפרישות (וקדושה), או כיו"ב - ע"ד המ"ד בב"ר פל"ה שם שהוסיף על הציווי. ולהעיר מהשקו"ט (ראה מפרשי רש"י לקמן ט, ז. ועוד) אם אדה"ר נצטווה על פו"ר או שהי' רק ברכה.

11. ל' הכלי יקר.

12. ברכות י, א (הובא לקמן בפנים).

13. כולל ג"כ ההכנה לפני הנישואין, הן ברוחניות (ראה רמב"ם הל' ת"ת פ"א ה"ד. הל' ת"ת לאדה"ז רפ"ג), והן בגשמיות (ראה רמב"ם הל' דעות פ"ה הי"א).

14. ברכות שם.

15. להעיר גם מפרש"י בראשית (ד, כה): אתם עשו מצותכם. רש"י ישן שמות ב, א (סוטה

[ולהוסיף – גם במקרה של חזקיהו נולד לאחר מכן יאשיהו, עליו נאמר¹⁶ "וכמוהו לא הי' לפניו מלך אשר שב אל ה' בכל לבבו גו' ככל תורת משה ואחריו לא קם כמוהו", ועוד מלכים צדיקים כיהואחז¹⁷ וצדקיהו¹⁸].

אומרים לו לאדם – אדרבא: עליך לקיים את ציווי ה' המוטל עליך, בשמחה ובבטחון גמור שהקב"ה בודאי¹⁹ יעזור ויתן הצלחה בהשתדלותך בחינוך הבנים²⁰ (ובפרט בזכות זו עצמה, שהנך מקיים את ציווי ה' "פרו ורבו" ללא כל חשבונות).

ג. כל הנ"ל מדובר בנוגע לדאגות אודות מצבם הרוחני של הילדים, שזה תלוי בעיקר בהורים, שלהם נתן הקב"ה את המצוה (והזכות) לחנך את בניהם ובנותיהם בדרך התורה והמצוה, ונתן להם את הבחירה החפשית למלא ציווי זה.

אבל כאשר מדובר אודות דאגות של פרנסה גשמית – ועושה חשבונות שמצב הפרנסה אינו מאפשר שיעסקו בפו"ר – מראה הדבר שהוא מקטני אמנה²¹, ולמטה מזה.

פרנסה אינה תלויה בבחירתו-שלו. יהודי אמנם נצטוה "בכל אשר תעשה"²² – אבל ה"תעשה" שלו הוא לא יותר²³ מאשר עשיית כלי לברכת ה'; השפעת המזון והפרנסה באה מלמעלה, וכפי שכל אחד אומר בברכת המזון: "הזן את העולם כולו בטובו בחן בחסד וברחמים".

16. מלכים ב כג, כה.

17. ראה הוריות יא, סע"ב דממלא מקום אבותיו הי' (וראה פרש"י שם ד"ה יורם ממלא).

18. הוריות שם ובפרש"י. שבת קמט, ב. ובכ"מ.

19. שזהו אמתית ענין הבטחון (ראה כד הקמח ערך בטחון). וראה בארוכה מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר (באגרות קודש שלו ח"ו ע' שצט). לקוטי שיחות ח"ג ע' 883 ואילך [שערי אמונה ע' קלא (ובמהדורת תשס"ח - ע' פה)].

20. להעיר אשר נבואת נביא אמת לרעה – בטלה ע"י תפלה וכו' (רמב"ם הל' יסוה"ת פ"י ה"ד. הקדמה לפיה"מ ד"ה והחלק השני בענין הנביא).

21. ל' חז"ל (בנוגע לפרנסה) – סוטה מח, סע"ב. ובמכילתא בשלח טז, ד: מחוסר אמנה. וראה ס' חסידים (סתקי"ט) לעניננו: לא יחשוב כו' עני אם אבוא כו' שמא תהר ממני ואנה אקח לפרנסה זה ממחוסרי אמנה.

22. פ' ראה טז, יח ובספרי שם.

23. ראה בארוכה ד"ה וידעת תרנ"ז (סה"מ תרנ"ז ע' נז ואילך). ובכ"מ.

ומכיון שהקב"ה ציווה על יהודי "פרו ורבו", הרי שברור שיחד עם כל ילד²⁴ שנולד, נפתח צינור חדש לברכת ה', להשפעת מזון ופרנסה, (גם) לילד החדש שנולד, ובאופן של "בטובו בחן בחסד וברחמים", מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה.

כוחות לגידול הילדים

ד. אותו הדבר הוא גם בנוגע לכוחות הנפש: ישנם הטוענים, שאין להם את הכוחות, כוחות הגוף או כוחות הנפש, הנדרשים בכדי לגדל הרבה בנים ובנות, שלשם כך נדרשת יגיעה גדולה, יגיעת נפש ויגיעת בשר.

צריך לדעת, שמכיון שהקב"ה מצוה על כך²⁴, ו"אינו מבקש אלא לפי כוחו"²⁵, הרי ברור שנותן הוא את הכחות הנדרשים בכדי לבצע את ציוויו. ובמילא, אין לערב בזה חשבונות פרטיים, אלא רק לסמוך – ומתוך שמחה (כבכל דבר הקשור בעבודת השם) – על הקב"ה.

מובן שיש מצבים שע"פ תורה אין צ"ל התעסקות בפו"ר מחמת טעמים של בריאות וכיו"ב. אבל כפשוט, זה צ"ל נקבע ע"י רב מורה הוראה בפועל, ולא ע"י חשבונות אישיים של האדם עצמו.

אם אכן המצב האמיתי הוא, שאין לאדם את הכחות הנדרשים לכך - ידאג לכך הקב"ה²⁶.

כדי שיוולדו ילדים, חייבת²⁷ להיות ברכה מיוחדת מהקב"ה – "ויברך אותם אלקים .. פרו ורבו וגו'"²⁸, שלכן "יש כמה בני אדם שאינם מולידים, גם כשכח המוליד ישנו בשלימות"²⁹.

האמת הנגלית היא – שהנהגה שכזו של בטחון בהשם, לא רק שאינה גורעת מבריאות האדם, אלא אדרבא, הדרך להשיג מנוחת הנפש אמיתית,

24. ראה רמב"ם הל' אישות פט"ו הט"ז: אע"פ שקיים אדם מצות פו"ר הרי הוא מצווה מד"ס שלא יבטל מלפרות ולרבות כל זמן שיש בו כח, שכל המוסיף נפש אחת בישראל כאילו בנה עולם [נתבאר בארוכה לעיל סימן א].

25. במדב"ר פ"ב, ג.

26. ולהעיר מפרש"י הנ"ל (הערה 6) "כבש את מעיינו".

27. המשך שמת תשמח תרנ"ז ע' 5 (סה"מ תרנ"ז ע' קעז). ד"ה ואתם הדבקים שם.

28. בראשית א, כח. וכן בדגים ועופות (שם, כב).

29. שמת תשמח שם ע' 7 (ספר המאמרים שם ע' קעט). ועד"ז בד"ה ואתם הדבקים שם.

היא דוקא על ידי שמתנהגים כפי סדרי הבריאה שטבע הקב"ה. כאשר מקלקלים את הסדר הנורמלי שהטביע הקב"ה בחיי המשפחה, רואים במוחש שהדבר גורם לבעיות של "עצבים" כו', נוסף על העיקר שהדבר מקלקל וכו' את הקשר שבין הבעל לאשתו.

השם שנתנו להנהגה של עשיית חשבונות מתי הוא "הזמן המתאים" ללדת ילדים, הוא - "תכנון המשפחה" ("פעמילי פלעניג"). אבל המציאות היא, שהדבר מביא את ההיפך ממש – היפך בסדר חיי המשפחה, היפך בנין חיי המשפחה. וכפי שכבר נתגלה (לאילו שאינם מעוניינים לרמות את עצמם), שמעולם עוד לא היה דבר שיכניס כל כך אי-סדר והיפך הביטוס והחזיון ובנין חיי המשפחה, כפי שנעשה על ידי "תכנון המשפחה"^א.

חשיבות מיוחדת בדורנו

ה. למצוות "פרו ורבו" יש שייכות מיוחדת לדורנו זה (דוקא):

הגמרא אומרת³⁰, שאין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שב(אוצר ששמו) גוף. כלומר, לידתו של עוד ילד יהודי, מקרבת את גאולתם השלימה של כל ישראל ע"י דוד מלכא משיחא.

ומכיון שנמצאים אנו בדרא דעקבתא דמשיחא (כמדובר כמה פעמים), ומקוים ומתפללים "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח", "נאו" ממש, הרי מובן שצריך לעשות את כל התלוי בו, ש"יכלו כל הנשמות שבגוף", שזה ימהר את "בן דוד בא" בגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו.

(לקוטי שיחות חכ"ה ע' 34 - בתרגום חופשי מאידיש)

שלילת מניעת הריון

במ"ש אודות מניעה מהריון וכו'.

הרי תורתנו - מל' הוראה - היא תורת חיים^א (כולל חיים לא רק בעולם

30. יבמות סב, סע"א (ובפרש"י שם). וש"נ.

א. בשלילת "תכנון המשפחה" ראה עוד בארוכה בשיחות ש"פ נשא, א' שלח, ש"פ שלח וש"פ קרח תש"מ (שיחות קודש תש"מ ח"ג ע' 281. 356. 415. 474). ר"ח שבט תשמ"א (שיחות קודש תשמ"א ח"ב ע' 98 ואילך). ועוד.

הבא אלא גם בעולם הזה, ואדרבה - הוא העיקר, שהרי "לא בשמים היא" (ב) - והענין דלחץ דם, מלבד שמשנתה מזמן לזמן ותלוי במצב ההתרגשות ובמצב רוח בכלל וכו' והיסח הדעת ממעט בזה כמה וכמה, הנה גם הרופא יסבירם אשר אלפים ואלפים בלחץ דם יותר על הרגיל, מולידים בנים ובנות באופן הכי טוב וכו'.

ונקודה העיקרית בהאמור, אשר כל התערבות מצד האדם בענינים כהנ"ל השייכים אך ורק לבורא עולם ומנהיגו, הרי זה היפך שכל הפשוט ולא רק היפך השקפת התורה, ויש להוסיף בזה עוד כמה נקודות, ולא אביא רק שתיים.

(א) מחובת דורנו זה, שכל אחד הוא מאוד מוצל מאש השמדות ל"ע ול"ע רחמנא ליצלן, למלאות לא רק הנעשה ע"י אלו שנספו על קידוש השם, אלא עיקר הוא למלאות גם מספר בני ישראל כפשוטו.

(ב) בתקופתנו זו שכל אחד מחפש עילות ובנין אב אפילו באופן משונה, ובלבד להקל אורח חיו, יש חשש גדול שהנהגה האמורה תשפיע גם על אחרת לעשות כזה, שהרי אין מפורסמת הסיבה דלחץ דם, וגם אין שואלים לסיבה והסברה וכו', כי אם מביאים ראי' מהנהגה בפועל.

(אגרות קודש ח"ט ט ע' כא)



תמוה כתבה אשר יש צדק בדברי אשה נשואה מכמה שנים - שנמנעת מהריון, כי מצבה הכספי אינו משביע רצונה וחכתה עד שיסודר וכו' - שהרי ילדים הם ברכת השם יקרה וגדולה, ואפילו במתנה שמצפים לקבל מבשר ודם, להבדיל, "אין מקום" לומר לו: עתה איני רוצה במתנה שלך, וכשיעלה ברצוני לשנות את דעתי - אודיעך. (מצילום כתי"ק - כפר חב"ד גליון 793)



(1) על³¹ דבר spacing [=נתינת ריוח]: שייך לדבר התלוי בבחירת האדם,

31. תשובה לרב פעיל במבצעי טהרת המשפחה ועירוד הילודה, כיצד להסביר את השלילה שב"תכנון המשפחה" להטוענים שיש צורך בהפסקה ומרווח בין ילד לילד כדי שהאשה תוכל לנוח, ובעיקר איך להסביר זאת מבחינה פסיכולוגית.

ונמצא ברשות האדם רק בנוגע למניעת הריון, אבל ההריון ושיהיה הולד בתכלית השלמות תלוי רק בה', ואפשר שאם לא עכשיו אימתי. ולדברי הכל, על פי טבע כל שהאשה צעירה יותר, הולד מושלם יותר.

(2) needs rest [=צריכה מנוחה]: קשה להאמין, שאשה שכבר טעמה וקבלה בפועל התענוג ונחת רוח בהולדת ילד, ובגדולו לנגד עיניה והתקדמותו ע"י חינוכה ומסירות נפש שלה וכו', תסכים ועל אחת כמה וכמה שתרצה לשלול מעצמה כל זה מטעמים הנ"ל, ובפרט בהתבוננות ב(1).

והטעם הפנימי (subconscious [=תת-מודעות]) "יראת" צער העיבור והלידה וטורח הגידול ואי אפשריות להשתתף בכמה אירועים במשך זמן זה ולפעמים כיוצא בו, והעיקר על פי יסוד והתחלת כל השו"ע, מה תאמרנה המלעיגות. וכשיבארו שזוהי המניעה האמיתית הרי בשמחה ימסרו לה' ההחלטה על דבר הזמן הטוב להתברך בעוד זרע חייא וקיימא. יש להאריך בכל הנ"ל וגם להוסיף עוד.

(לקוטי שיחות ח"כ ע' 546)

מניעת הריון באופן המותר

.. לכתבו אודות ציווי הרופאים על זוגתו תחי' להמנע מהריון, ושאל דעת רב בזה, והתיר לו אמצעים שונים בזה, שמונה אותם במכתבו.

ולפלא שאין מזכיר ענין פשוט וביחד עם זה יעיל, ובפרט בצירוף עם האמצעים שכותבם, והוא אשר בנדון (ידי') שהרב מפורש התיר וכו' - לדחות הטבילה לימים אחדים, כפי שיורה אותו הרופא המכיר זוגתו תחי' ויודע ג"כ היום שעלולה ביותר להכנס להריון, ועל-פי רוב מספיק איחור של ב' ג' ימים וכו', וידבר בכל האמור עם הרב והרופא, ויורהו^ג.

(אגרות קודש חכ"ג ע' שלה)



שואלת במכתבה, שהיות ויש לה שני ילדים שיחיו, והרופא ממליץ לה להשתמש באמצעי מניעה, ושואלת את חוות דעתי בזה.

ג. ראה בארוכה שלחן מנחם חלק א סי' ב. ובשיחות קודש תשמ"א שבהערה א.
ד. ראה בזה גם שו"ת מטה לוי ח"ב סי' לא. שו"ת חדוות יעקב מהדו"ת סי' לו. שו"ת צור יעקב סי' קסז. שו"ת מהרש"ם ח"א סי' נח. שו"ת עמק שאלה סי' סט. שו"ת חלקת יעקב ח"א סי' יג-יד.

בודאי ידוע לה, שבכלל אין ענין אמצעי המניעה תואם את השקפת התורה, הרואה בילדים ברכת השי"ת, בה מתברכים ההורים מאתו ית'. כמו כן סבורה התורה, שאצל יהודים אינו קיים מצב פרטי, מכיון שכל יהודי הינו חלק מכל עם ישראל, כך שכל ענינו ה"פרטיים" של היהודי יש להם השפעה על כללות עם ישראל. ובפרט הדברים אמורים בנוגע לזמננו זה, לאחר הגזירות והשמדות ר"ל בהם נכחדו כל כך הרבה מליוני יהודים שנהרגו על קידוש השם.

יחזקאל

בכל זאת, במקרה שהדבר נוגע לבריאותו של יהודי, גבר, אשה או ילד, שבריאותו של יהודי – כביטוי הרמב"ם – היא מדרכי עבודת השם יתברך, הרי שבמקרים מסוימים מכירה התורה באמצעים מסוימים של מניעה. אלא שבזה קשה לתת הוראה כללית, כי זה תלוי בפרטי הנזק הצפוי לאם כתוצאה מהלידה, כמו גם בפרטים של אמצעי המניעה. לפיכך רצוני להציע, שלאחר שתידון בנושא שוב עם הרופא שלה, והוא יצביע על סוג אמצעי המניעה שבדעתו להציע, אז תפנה לרב חסידי אורטודוקסי, ותשמע את דעתו בנידון.

(אגרות קודש ח"ד ע' עו – בתרגום חופשי מאידיש)

ג

קשירת החצוצרות

לאחר ניתוח קיסרי

במענה למכתבו .. בו כותב בשאלה אודות אשה, ששני פעמים כבר עשו לה ניתוח קיסרי (לידה באופן דיוצא דופן), וכיון שהיא עומדת עתה ללדת, מציע הרופא באם שגם בפעם הזאת תהי' הלידה באופן האמור, אז לדעתו יש חשש באם תתעבר עוד הפעם, ולכן רוצה לעשות לאחר הלידה מעין ניתוח, באופן שלא תוכל להתעבר עוד.

ה. הלכות דעות ריש פ"ד (בבירור הגירסא - ראה לקוטי שיחות ח"ב ע' 531 הערה 12. ח"ג סוף ע')

יחזקאל

806 (ובהערה 9).

והנה בכלל אין עניני לפסוק דינים, אבל מה שלכאורה פלא בהאמור, שהרי ידוע דעת הרופאים (דוקא בשנים האחרונות), שגם לאחר לידה באופן יוצא דופן, אפשרית לידה באופן נורמלי, כן לדעתם אין הגבלה מצד הבריאות במספר לידות באופן יוצא דופן, כי אם תלוי במצב בריאות הכללי של האשה בעת הלידה, ז.א. שאין להחליט בהנוגע לחשש עבור ולידה כי אם בהתאם למצב הבריאות אז, ובזה הרי [יש] כמה תרופות להחזקת הבריאות בכלל, וגם לחיזוק האם^א וכיו"ב.^ב

עוד זאת, ידוע פסק דין אדמו"ר הצמח צדק^ג, שבמקום חשש בעיבור כנ"ל מתיר לשמש במוך, וע"פ הטעמים נראה שזה קל יותר מאשר ע"י נתוח, ששוללים [בזה] לגמרי אפשר[ו]ת עבור.

ועוד להוסיף (ובטח גם זה יסבירו הרופא), כי על פי רוב, הניתוח למניעת עיבור, נעשה באופן שהם קושרים (וסותמים) את הצנורות^ד. אשר באשה, ולפעמים קרובות, קורה אשר קשירה זו מתפרדת, ואפשר[ו]ת העיבור חוזרת לקדמותה, אלא שאין יודעים על דבר זה. במלות אחרות: מצד המטרה להזהר מעיבור, צריך עיון מה טוב יותר, האם באופן דפסק הצמח צדק הנ"ל, או באופן דקישור הצנורות^ה הנ"ל.

ועוד נקודה להוסיף, וגם היא עיקר, שבכלל על פי החקירה ודרישה בשטח חכמת הרפואה בשנים האחרונות, עלול כל יום ויום לחידושים ותגליות שלכן על האדם להמנע לעשות ענינים כאלה, שאי אפשר לשנותם לאחר כן, אפילו באם יתחדש טיפול השולל הכרח הענין שעשו.

כיון שכותב אשר הרופא הנ"ל הוא שומר תורה ומצות, נוסף על היותו מומחה בהענין, מהנכון אשר לאחר שיברר נקודות האמורות אצל רופא מומחה אחר באופן פרינציפי^ו, ידבר עוד הפעם עם הרופא השומר תומ"צ ויברר כל הנ"ל.

א. = הרחם.

ב. ראה בזה גם אנציקלופדיי הלכתית רפואית ח"ד ע' 772.

ג. חלק אה"ע סי' פט. וראה עוד בזה – לקמן סי' יז. יט.

ד. = החצוצרות.

ה. = עקרוני.

והשי"ת המשגיח על כאו"א בהשגחה פרטית, יראם הדרך הנכונה איך להתנהג בהאמור.
(אגרות קודש ח"ט ע' קלד)



.. כמה וכמה ילדו בניתוח קיסרי יותר משלש פעמים, ובכל זאת – לא קשרו הצינורות, כמפורסם.

קדימה להולדה בבית הרפואה שהיא רגילה בו.

(לקוטי שיחות ח"ז ע' 472)



תפירת השחלות – נוסף על החששות שישנם בכל ניתוח ובפרט ניתוח הפנימי ובמיוחד – במצב בריאות רופף (ובכמה פרטים גם לא ברור כנראה ממכתבו) – יש בזה כמה צדדים שליליים: א) זוהי פעולה לשלול ההריון לתמיד, אפילו לכשתבריא וכו'. ב) חששות מצד הדין, כפי שיבארו הרב שלו. ג) היו מקרים שלמדות התפירה נכנסה לאחרי זה להריון (ביאור הרגיל על זה, כי כנראה שהתפירה התפרקה מאליו, ולהיותה בפנים אי אפשר לדעת על דבר זה).

(אגרות קודש חכ"ג ע' שלה)

במקום חשש של התנגדות בדם

במה שכתב אודות נתוח של הצנורות - לא נראה לי זה כלל וכלל, והרי זהו שולל אפשריות הריון כמעט לתמיד. ובמה שמזכיר עצות אחרות, כנראה כוונתו למנוע הריון, עליו לשאול דעת רב מורה הוראה, ויפרט לפניו דברי הרופא בזה.

אבל להעיר שלפעמים תכופות, אף שיש שקורים לזה התנגדות בדם, אין זה משפיע כלל על הנולדים. ועוד קורה, שלפני הלידה משתנה המצב לטוב וכו', והרי בנדון דידן, כיון שכותב שזוגתו תחי' יש לה קישורים כו', אפשר לבאר הענינים שכותב, בזה ולא בהדמים. והנפק"מ פשוטה, שעל ידי שתחזק זוגתו בבריאותה, יש מקום לומר שיבטלו כל החששות שבענין.

ו. השאלה היתה: "בזמן שנולד לנו בנו הבכור שי' נתודע שיש התנגדות בדם של אשתי לדם שלי המכנים בשם "R-H factor" היות שדמה היא "R-H negative" והמחלה השל התנגדות הזאת יכולה חלילה לפעמים להזיק את הבנים הנולדים".

ז. = בעיות אחרות.

והנה בכל ענין ובכל זמן נצטוינו להעלות בקודש, להוסיף בעניני תורה ומצות, ובפרט כשזקוקים לתוספת ברכה מנותן התורה ומצוה המצוה, ולכן מהנכון שהוא וזוגתו תחי' יוסיפו בכל הנ"ל מתאים למעמדם ומצבם. ובעיקר באתי לעוררו על ההכרח לקבוע לימוד בפנימיות התורה אשר בדורנו נתגלתה בתורת החסידות, שאם בכל הזמנים ובכל המקומות הי' הכרח בזה, על אחת כמה וכמה בתקופתנו ובמדינה זו.

(אגרות קודש ח"ח ע' תנח)



ד

הפלה מלאכותית – הריגה

במענה על מכתבו - נבהלתי לקרות בו אשר יש סברא לעשות נתוח בכדי להתפטר ח"ו מהריון. ובודאי תיכף ידבר על לב האומר סברא זו שתחזור מזה בהחלט ויוגמר ההריון כשורה ובנקל ללידת זח"ק, כי כן הוא ציווי תורתנו הק' תורת חיים - וכשהולכים בדרכי התורה ומתנהגים מתאים להוראותי, מצליחים הן בגשמיות והן ברוחניות בבריאות ובפרנסה ובחיים מאושרים.

(אגרות קודש חט"ו ע' שלח)



לדבר על לבם האמת כמו שהיא – שדרישת הורי' לעשות הפלה היא כפשוטה – שהבת תי' תהרוג ר"ל את ילדה.

אגרות קודש

והם – יהרגו את הנכד שלהם ר"ל.

ועד סוף ימי חייהם יוחקק בנשמת כאו"א מהם שעשו זה.

ובודאי ישללו הנ"ל בהחלט.

(לקוטי שיחות חכ"ד ע' 430)

אגרות קודש



אין זה הפלה כי אם רחמנא ליצלן הריגת העובר – ומובן שאין לאם העובר או האב לחשוב אפילו על דבר הריגת העובר (ושלהם!). ואפילו הקורא לעצמו חילוני – אין זה מתיר להיות רוצח ר"ל ור"ל.

אפילו הנאצים ימח שמם לא הרגו ילדיהם, כי אם של בני ישראל שליט"א.
(אראנו נפלאות ע' 186)



באם יהיו ח"ו כאלו שירצו לפתותה שיעשו רחמנא ליצלן הפלה –
תאמר להם שזוהי הריגה במזיד של יצור שאין עדיין ביכולתו להגן על
עצמו מן הרוצים לרצחו. והשם אשר יצר את העובר, הוא שיצר אותם לפני
זמן, ועינו פקוחה וכו'.
(ממכתב ט' כסלו תשמ"ה – נדפס בתשורה יא אד"ר תשס"ה)



ה

עצות וסגולות לזרעא חייא וקיימא

הדיוק בטהרת המשפחה

מכתב הפ"נ שלו .. נתקבל, ויקרא בעת רצון על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר
זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, אלא שיכתוב גם שם זוג' תי' – בצירוף שם האם
דשניהם.

וכיון שלפעמים העכוב בברכת ה' לזרעא חייא וקיימא בא מחסרון דיוק
וזהירות בקיום חוקי ודיני טהרת המשפחה (גדה, הפסק טהרה, טבילה
במקוה כשרה וכו'), וכיון שחסרון ידיעה מביא לחסרון בקיום, עליהם לברר
אצל רב מורה הוראה כל הפרטים בזה, ועל מנת לשמור עליהם מכאן ולהבא
ככל הדרוש.

מהנכון לבדוק התפלין וכן המזוזות בדירתם שתהיינה כולן כשירות כדין.
(אגרות קודש חכ"ז ע' תכז)



.. כיון שהצנור וכלי לקבלת ברכת ה' הוא הנהגה בחיי היום-יום על פי

א. וראה אג"ק חכ"ח ע' קלג, מענה לזוג שקיבלו על עצמם שמירת טהרת המשפחה ומבקשים ברכה
להפקד בזח"ק - "תמיד כל הימים (גם לאחר שיתברכו). והחלטה ע"ז תמשיך ברכות השם
לתנ"ל".
שלחן מנחם (ו - אה"ע) / שניאורסון, מנחם מנדל בן לוי יצחק {עמוד 37} {132136}